krotisku in društveno zgodovino. Vsa književna priloga obsega 62 strani kvartne oblike. »Zbori« so letos priobčevali dragoceno dr. J. Mantuanijevo »zgodovino slovenske opere«, ki je dosedaj še nismo imeli. Dr. Stanko Vurnik se je lotil vprašanja objektivne glasbene kritike, VI. Pfeifer se je spomnil † skladateljev Volariča in Svetka, 50-letnice monsignora Stanka Premrla; v članku »Česa nam manjka« je načel vprašanja slovenskega centralnega glasbenega arhiva, orisal zasluge sedemdesetletnika, glasbenega zgodovinarja dr. Josipa Mantuanija. Z. Hladnik je opisal v posebnem članku težak finančni položaj naših pevskih društev, L. Zepič izčrpno poročal o pevski turneji zbora Glasbene Matice po Franciji. V rubrikah »Naši skladatelji« so Zbori tekom petih let prinašali življenjepise naših skladateljev, v rubriki »Iz naših organizacij« pa so obveščali svoje naročnike o delovanju pevskih društev Južnoslovenskega pevačkega Saveza in Hubadove župe, kot njeno oficijelno glasilo. »Zbori« poročajo dalje o koncertih, operi, izšlih novih skladbah in priobčujejo zanimive glasbene vesti iz Jugoslavije in tujine. V zadnjem zvezku so se spomnili 40-letnice pevskega udejstvovanja Janeza Završana. Letošnji letnik je opremljen s slikami zbora in pevovodje Ljubljanskega Zvona Zorka Prelovca ter društvenih funkcijonarjev, dr. Josipa Mantuanija, Stanka Premrla, Franca Rusa, Alojzija Mihelčiča, Janeza Završana in kvarteta Glasbene Matice (Pelan, Završan ml., Završan star., Skalar).

V glasbenem delu letnika, ki obsega 70 strani, so zastopani s svojimi najnovejšimi zborovskimi skladbami Anton Jobst, Ferdo Juvanec, Vasilij Mirk, Stanko Premrl, Oskar Dev, Ivan Ocvirk, Alojzij Mihelčič, Blaž Armič, Matej Hubad, Emil Adamič, Josip Pavčič, Zorko Prelovec, Ludovik Puš, Slavko Osterc, Karel Pahor in L. M. Škerjanc. Letos so imeli »Zbori« še vsakemu zvezku pridejano prilogo solospevov s spremljevanjem klavirja, ki se jo solisti gotovo veseli. Zanjo so prispevali nove pesmi skladatelji Adamič, Pavčič, Prelovec in Premrl. — Referent češkega Peveckega vestnika, glasila Češke pevske zveze dr. Jaromina Fiale, piše o »Zborih«:

»Pod Prelovčevo redakcijo v Ljubljani izhajajoče »Zbore« za njihovo bogato vsebino in vztrajno izhajanje moremo Jugoslovanom zavidati. Urednik zna izbirati od preproste priredbe ljudske pesmi do najmodernejših zborov, tako da v listu vsak zbor zase nekaj najde«.

Vsi omenjeni trije naši glasbeni listi vrše svojo nalogo požrtvovalno, smotreno, podpirajoč drug drugega. Vztrajajo pa pri svojih bornih finančnih razmerah težko, zato bi bilo prav, da bi se nanje naročil vsak glasboljubeč Slovenec. Naročnina na Cerkveni glasbenk znaša letno 40 Din. Zavzeti bi se morala zanje predvsem naša pevska društva, pevovodje, pevke in pevci; naročiti bi se morale nanje vse šolske in učiteljske knjižnice, podprti bi jih pa morala vsaj s skromnimi subvencijami država ali banovina. Kar imamo kulturnih dobrin, vsaj te skušajmo obdržati, da naše glasbene liste ne zadene slična usoda kot »Muziko« v Beogradu in »Novo Muziko« v Ljubljani.

Z. P.

Pariško pismo

Gledališče — Bruckner in Lenormand — Koncerti — Antropozofski plesi

V Parizu, december.

Zunanja slika Pariza je vedno blesteča in impozantna. Trenutno je največja atrakcija Maurice Chevalier, ki gostuje v teatru Chatelet in zabava Parižane s svojimi kupleti. Na istem večeru sodelujeta tudi Vlček in Wisiakova. Maurice se več ne počuti v Parizu tako kot včasih. Kritika ga je deloma užalila — časi so izpreminjajo — in on si želi zopet v Ameriko. Casino de Paris, kjer pleše Josephine Baker, je stalno razprodan. Direktor najelegantnejšega teatra Pigalle je zapustil Rotschilda, ustanovil je nov teater Montparnasse in tam vprizarja razne drame, med njimi je vprizoril opero »de trois sous«, ki je pri kritiki naletela na velik odpor.

Teater Pigalle, ki ga je zgradil Rotschild, je najmodernejši v Parizu in nosi lastniku letno težke tisočake deficita. Lansko leto so gostovali tu Nemci z Brunom Walterjem, Japonski teater, Tayrov s svojo grupo, Ana Pavlova, baletna skupina Lisa Duncan, skratka, ta teater se ni znal orijentirati v eno smer, životaril je od raznih gostovanj in si ni znal pridobiti svoje publike. Sedaj ima veliko uspeha s komadom »Donogoo«. Kot prihodnji komad je napovedana »Elizabeta Angleška« od Brucknerja. Pa so se francoski krogi že vnaprej izrekli proti tej vprizoritvi.

V oktobru je namreč vprizarjal Lessingov teater v Berlinu novo dramo francoskega dramatika Lenormanda »Elizabeta Angleška«. Zadnja številka pariškega literarnega časopisa »Candide« ilustrira to vprizoritev tako-le: Lenormand je gotovo eden izmed onih, ki nekaj pomenijo v sodobni francoski dramatiki. Da tudi v Nemčiji tako mislijo, je dokaz v tem, da so se v Berlinu odločili za vprizoritev njegove nove drame »Elizabete Angleške«, še preden so jo igrali v Parizu. Baje je imela biti vprizorjena ta drama v režiji Reinhardta, ali zaradi nekih osebnih vzrokov se to ni zgodilo in jo je v oktobru vprizarjalo Lessingovo gledišče. Stvar so baje skrajšali za polovico in jo vprizorili s starimi kostumi in kulisami. Kljub temu pa jo je publika lepo sprejela in premijero celo prav toplo. — Ali kritika jo je močno napadla in celo izjavila: proč s tem francoskim šundom. Nekaj dni po premijeri Lenormandove »Elizabete Angleške« je pa z vsem sijajem vprizoril Reinhardt istoimensko Brucknerjevo dramo. Z upravičenostjo trdi francoski člankar, da to ne more biti nikak slučaj, ker dram o Elizabeti Angleški res ni tako mnogo, da bi mogle med seboj kar kolidirati. Po vsem tem je razumljivo, zakaj so francoski literarni krogi proti vprizoritvi Brucknerjeve drame v Parizu, saj je to ono delo, ki je vzrok, da je francoska drama v Berlinu propadla.

Istočasno, ko se je začela ta polemika, pa prinašajo časopisi vesti o triumfalnih uspehih francoskega vijolinista Jacques Thibaud-a v Berlinu in Nemčiji. Na pariškem koncertnem podiu se je pojavil zadnji teden Rachmaninov. Sviral je svoj 4. klavirski koncert z orkestrom (je to njegov tretji letošnji nastop v Parizu). Na istem večeru je gostoval kot dirigent Jaša Horenstein, ki je dosegel s 7. Beethovnovo simfonijo neobičajno močan uspeh. Pasdeloup-orkester pod Ingelbrechtom je dajal Tristana in Izoldo z bayreutskimi pevci. Nastopil je tudi najslavnejši čeljst Casals. Zanimivo je, da so vsi orkestralni koncerti razprodani. Zgodilo se je pri koncertu Poulet, da se je izvajanje že začelo in je pri blagajni še čakalo kakih 300 ljudi. Ker teh ljudi med izvajanjem niso pustili v dvorano, je nastalo zunaj tako vpitje, da bi prišlo kmalu do škandala, če se ne bi Borodinova ouvertura k »Knezu Igorju« baš končala.

V Steinerjevem študiju za euritmijo se je vršila te dni proslava francoskega antopozofskega dramatika Schuréja z euritmično produkcijo. Euritmija je nova izrazna umetnost s pomočjo gibov in kretenj, ki jo je zopet vpeljal znameniti filozof Rudolf Steiner, utemeljitelj antropozofije. Euritmija ima svoj izvor v ditirambičnem plesu v grških dramah. Zopet se je zavzel za to umetnost Steiner, ki je ustanovil euritmično šolo v Dornachu (pri Baslu), ki je danes center antropofozov in euritmije.

Močno se razlikuje euritmija od baleta, dasi je v bistvu ples. Tehnika je čisto druga in je individualnost do neke meje izključena, ker se vršijo vsi gibi po nekih gotovih pravilih. Zaradi svoje objektivnosti se zdi ta ples mogoče preveč intelektualen, pa to nikakor noče biti. Kot obleka je predpisana dolga halja z dolgimi rokavi in preko nje pajčolan. Barva je različna. Izvaja se z glasbo ali poezijo.

Karel R . . . . l.

»Solnce se vrača«. To je skavtski almanah, ki so ga za leto 1931. izdali ljubljanski »Bobri«. 40 strani tenko knjižico z naslovno sliko Bož. Dobrinoviča, dalje s kraljevo sliko in primernimi vinjetami je uredil Dolar-Žerjav. Prispevajo Kunaver, Lovše, Košič, Zor, Pivko, Dolar, Schaup, Hribernik. Kdo so in kaj hočejo? Skavti so, morda prvi naši, domači skavti in prvi organizatorji skavtizma, ki ga je ustanovil Anglež Lord R. Baden-Powell, in tu se predstavljajo s svojo ideologijo — mladinskega, svetovno in etično usmerjenega gibanja. Zdravi so, menda od same prirode sveži optimisti tudi takrat, ko pišejo članke, črtice in pesmi. Njihov cilj so sreča, solnce in smeh, srečen in svoboden človek. Ogenj je menda znak njihove hitre rasti in almanah je poln plemenitega, mladostnega ognja. Dobro so zidali »Bobri«, a nič ne zaostajajo »planinke« in menda »volčiči« ubogajo Starega volka. Srečno pot.

Nekaj bilance o lepoti, razmahu in napredku Kamnika in okolice

Dr. Fran Ogrin.

I.

Bela Ljubljana,
Črn je Kranj,
Pisana Loka,
Kamnik krasan.

Narodna pesem zadene vsigdar jedro in mislim, da velja to tudi za ta slučaj. — Vsa Slovenija, zlasti severo-zapadni del ob Alpah, je v celoti krasna in divotna. V pestrih slikah se vrste zelene doline in prijazne ravnine, temni gozdovi in senčni gaji, oživljeni po modrih, v brda okopanih jezerih in šumečih vodah. Vmes so posejane snažne, prikupne vasice, v bregovih se solnčijo tu skromni, tam ponosni kmečki domovi, na višinah se smehljajo bele cerkvice in iz zatišja mežikajo starodavni gradovi, ki se okrog njih plete naša povestnica, zdaj vesela, zdaj žalostna.

Prave pokrajinske bisere je ustvarila priroda. **Toda razen Bleda, Bohinja, Kranjske gore je biser med biseri tudi — Kamnik z okolico,** Zasanjano, spokojno leži ob vznožju solnčnih hribčkov in poljan. Nad njim se spenja visoki, gozdnati hrib Stari grad, sredi njega pa se dviga strmi, ljubki holmec Mali grad. Raz obeh štrle grajske razvaline. Cérkvica na Malem gradu, žepna cerkev in ona na Žalah, (nad frančiškansko) grad Zapreče, Žalski gradič ter hišice v bregovih pa se zvedavo ozirajo tje ven na Kamniško — Mengeško polje in Kamniške planine.

Kadar siplje solnce zlate pramene na te stolpiče in domove in ti plava pogled še dalje na zanimive mekinjske stavbe — uršulinski samostan, župna cerkev in župnišče tvorijo eno celoto ter na veličastne Kamniške planine, tam v Polji, si zadivljen v svoji duši.

Severno Kamnika se razprostira slikovita kotlina ob holmih in gozdičkih, z vasicami in cerkvami, dokler ne utone v alpskem svetu. Po njej hiti in šumi doli izza osrčja gora kristalnočista Kamniška Bistrica — pridruži se ji še Nevljica — nesoč svojo večno šumno popevanko skozi Kamniško mestece. Od Kamniškega Sedla sem pa pihajo zdaj božajoče sapice, jeseni — pozimi pa ostrejši, osvežujoči vetrovi, združujoč sen z Bistrice, šumenjem v značilno simfonijo Kamniške kotline..

Malokateri kraj nudi v lastni sredi in v neposredni bližini toliko prijetnih izprehajališč in divnih razglednih točk kakor Kamnik. Očarljiv je pogled z Malega grada, Kalvarije, Poljan, Starega grada in z drugih točk: **Pod teboj lično mesto, tja preko dolinške globine, mimo hribčkov in trat pa zeleno alpsko predgorovje in dalji — zračna črta 6—16 km — nebotični sivi velikan Kamniških Savinjskih Alp,** najvišja gora Grintavec, ki Kamnika malo za krit, 2558 m. — Ako se obrnemo s posameznih točk proti jugu, je razprostrta pred nami pestra Kamniško-Mengška ravnina, sredi katere se vijejo odsvitajoča se Kamniška Bistrica in bele ceste.

Planine! Vsigdar krasne, zanimive, mikavne. Zdaj kipe proti nebu v mogočni sivini in se ti zde kakor dosegljive z roko, vabeč v svoje slikovito okrilje vrhov, gozdov in planot; zdaj so zagrnjene v beli plašč, pretkan z divnimi rozavijoličastimi odtenki vzhajajočega ali zahajajočega solnca, ko se potaplja dolina v pomladni, jesensko-zimski pol-mrak.

Da, da! Iz vse te pokrajine veje in zveni večno ona narodna:

Na Gorenjščem je fletno,
So visoče gore,
Pa so bistri strudenci,
Pa so bele ceste.

Koliko pa je še prijaznih dolinic in kotičkov tje do Limberske in Svete gore ter doli do Savskega veletoka!

Vrednote in krasote Kamnika z okolico so prirodne in nudi zato njih bilanca oz. — naj rabim manj prozaično besedo — presoja trajno najugodnejšo in najlepšo sliko.

Naravne krasote same pa še niso vse. Današnji čas zahteva razne pridatke. Poglejmo tedaj, kako je z napravami in načrti, potrebnimi za tujski in letoviški promet in gospodarski razmah v Kamniku!

To mesto je bilo pred vojno znano kot mnogo obiskovano letovišče in kopališče. Danes staro kopališče skoro ne obratuje, občina pa je zgradila novo, veliko in moderno kopališče ob Nevljici, oddaljeno 5 minut iz mesta. Ob bazenu je še obširen ograjen prostor, ki služi lahko za solnčenje in igranje. Živahno vrvenje, ki je vladalo že leta 1930, se bo še pomnožilo v tekočem letu, ko bo kopališče oddano popolnoma svojemu namenu. Vsi: kopalci, igralci, veslači, gledalci bodo imeli svoj užitek. Lega kopališča, pod Starim gradom in z razgledom na planine, je idealna in solnčna. Do njega vodi po banovinski cesti ob šumljajoči Nevljici nov hodnik, ki gre še tako daleč, da te privede — brez raket in balonov — gori na Mars. Seveda, to je pa le prijazna gostilna sredi Vrhpoljskih lok.

Novo in staro kopališče sta blizu skupaj. Po nakupu slednjega bi bilo oboje združiti pod eno upravo. Ta bi nudila potem tudi kopanje v kadeh (gorko in mrzlo) v zaprtih prostorih ter priliko za zdravljenje po Kneipovem sistemu, ako bi se upeljalo. Priprave za nakup se vrše, primanjkuje pa denarja.

(Konec prih.)

Modni atelje
Malči Ravnikar
GOSPOSKA ULICA št. 4, pritličje levo,
se priporoča cenjenim damam za okusno in solidno izdelavo plaščev, kostumov in oblek.
Državni nameščenci na obroke.
CENE ZMERNE!

Terčak Stane:

Božični in novoletni običaji in vraže na Kozjaku

V mali kmetski hiši, posebno pa po hribih obhajajo najlepši naš praznik Božič po starih tradicijah, po ustnem izročilu; tako ga še danes Kozjačani obhajajo po običajih, neizpremenjenih, kakor pred sto leti. Temu in drugim večjim praznikom pripisuje preprosto ljudstvo čudodelne moči, zato je med njimi še dandanes vse polno pripovedk, pravljic, vraž in običajev, ki so se ohranili in ki prehajajo od roda do roda po ustnem izročilu.

Posebno značilne so med narodom vraže, ker nam kažejo lahkovernost ljudi in njihovo mentaliteto.

Čim priprosteje žive ljudje, čim bolj se bojujejo z naravnimi elementi, tem več je ohranjenega pri njih tega pristno narodnega blaga, ki nam odkriva njihovo dušo, ki nam kaže tako lepo in nazorno njihove težnje po sreči in po lepšem ter lažjem življenju.

Posebno poglavje pri teh praznikih so običaji in vraže, v katerih igra navadno glavno vlogo »največje zemeljsko dobro« denar, smrt in hudobec. Poleg božiča in novega leta je za vraže pripravna tudi Velika noč in praznik sv. Janeza (kresna noč).

Evo nekaj najznačilnejših običajev in vraž o božičnem večeru, ki ima po zatrdilu ljudi, ki verujejo v nje, največjo, naravnost bajno moč.

Na božični večer, ko so vsi člani družine zbrani okrog jaslic, čakaj, da začne vabiti k polnočnicam, nato pa se tiho izmuzni na prosto in teci trikrat okrog hiše. Ko si to storil, poglej skozi okno v izbo in kdor je od družine v sobi brez glave, bo še to leto umrl.

Če hočeš vedeti, kdo bo domačih najprej umrl, napravi na božični večer ognjišče, točno sredi sobe. Zakuri v njem ogenj, vsa družina pa naj posede okrog njega. Najnedolžnejši član družine mora o polnoči pogledati v ogenj. Kogar vidi v ognju brez glave, ta bo še isto leto umrl.

Na božični večer pojdi v drvarnico ter poslušaj na kladi, ki jo rabijo za sekanje drv. Čul boš vse novice, ki se to leto zgode pri hiši.

V petek pred božičem bodi točno opolnoči na križpotju s popolnoma črnim petelinom. Odsekaj mu glavo ter jo zakoplji na križpotju. Na božični večer, ko gredo ljudje k polnočnici, ga izkoplji. V kljunu boš našel zlat prstan. Če prstan natakneš na prst in ga na njem trikrat zasučeš, se ti izpolnijo vse želje.

Na božični večer gori denar, ki je zakopan globoko v zemlji (zaklad), z modrikastim plamenom. Pojdi na tak kraj točno opolnoči, lahko ga boš izkopal, toda še isto leto moraš umreti.

Pojdi med polnočnico k studencu. Med polnočjo in eno uro teče iz studenca vino. Lahko si ga natočiš, kolikor hočeš, a gorje ti, če nisi preje doma, preden mine polnočna maša. Hudobci dobe nad teboj moč, da te raztrgajo v prah in pepel.

Dekle, ki želi videti svojega bodočega moža, mora ostati med polnočnico sama doma. Pogrne naj mizo in prinese nanjo božična jedila, nato pa mora v sami srajci pometati sobo. Ko pomete do vrat, naj pogleda proti mizi. Tam bo sedel tisti fant, ki bo še to leto njen mož. Poizkusi in prepričaj se, če je res!

Če hočeš videti hudobca, užgi med polnočnicami doma dve blagoslovljeni sveči, med nje pa postavi ogledalo. Poglej od strani v njega, videl boš hudiča. Toda do tebe nima nobene moči, ker te varujejo blagoslovljene sveče.

Pazi, da na poti k polnočnici ne padeš. Če se ti to zgodi, boš umrl še istega leta.

Ako hočeš vedeti, če ostaneš drugo leto še doma, postavi se sredi izbe in vrzi copato preko glave proti vratom. Če so copate obrnjene s prednjim delom proti vratom, greš še to leto od hiše, drugače pa ostaneš doma.

Ako hočeš imeti lepo govejo živino, pojdi na božični večer med polnočnicami k devetim svojim sosedom. Ukradi vsakemu snop sena, katerega pokladaj na sveti dan živini. Imel boš najlepšo govejo živino daleč naokoli.

Kolikorkrat ugasne na božični večer svečka pri jaslicah, toliko manj hlebov kruha (ponekod i mernikov žita) ima dotični posestnik v prihodnjem letu.

Na božični večer, ko zadnjič zazvoni k polnočnici, leti trikrat okrog hiše. Ko se boš hotel vrniti v sobo, boš zagledal na pragu veliko grdo kačo z zlato krono na glavi. Pogrni čez prag bel prtič, ki si ga preje namočil v blagoslovljeni vodi. V belo glinasto skledo vlij sveže pomolzenega mleka ter ga ponudi kači. Preden bo šla kača srkat mleko, bo odločila zlato krono. Poberi jo, daj jo k denarju in imel ga boš vedno več. Vedno in povsod te bo spremljala čudežna sreča.

Pojdi med povzdigovanjem polnočne maše trikrat okrog cerkve pa ti pride nasproti tisto dekle, ki bo postalo tvoja žena.

Na božični večer po večernem zvonenju ne meči vode čez prag, drugače bo nastopila povodenj, ki bo prizadejala tej hiši veliko škodo.

Ko gredo člani družine k polnočnici, pazi, da si zadnji, poglej skozi okno v sobo, nato pa teci za ostalimi in glej, da jih dohitiš, pa boš srečen.

oPjdi na božični večer v klet, če vino v sodu vre, bo drugo leto vinska trta zelo dobro obrodila.

Če hočeš vedeti, s katerim dekletom se boš poročil, pojdi, ko greš od polnočnice, k prvemu studencu ter se umij v njegovi vodi. Ponoči v spanju ti obriše obraz tisto dekle, ki postane tvoja žena.

Pojdi na božični večer na mejo svojega posestva. Na meji se vlezi na tla in poslušaj. Ako pa čuješ jokanje in zvonenje, pa nekdo v bližini umre.

Vraže ob novem letu: Na Novo leto jej opoldne svinjsko meso, ker to ti bo prineslo srečo. Na noben način pa ne jej ta dan perutnine, kajti potem bo v tem letu odletela suša od tebe.

Na Silvestrovo (staro leto) ne peri pa tudi ne suši perila, kajti drugače gotovo umrje nekdo pri hiši.

Če hočeš, da boš imel vedno dosti denarja, deni na Novo leto zjutraj denar v vodo. S to vodo se umij in skozi vse leto ti ne bo nikdar primanjkovalo denarja.

Na dan sv. Vincencija se nikar ne ženi, kajti ta dan se ženijo ptički, ki ti bodo odnesli zakonsko srečo.

To so najznačilneši običaji in vraže v božičnem času, ko so se še ohranile med starejšim kmetskim prebivalstvom na Kozjaku, ki pa bodo sčasoma zapadle pozabljenju. Gotovo bodo ti običaji in vraže zanimale vsakogar, ker so pristno narodno blago in naša narodna last, ki ne sme v pozabljenje.